

DR. SÓTONYI PÉTER (VÁROSMAJORI SZÍV- ÉS ÉRGYÓGYÁSZATI KLINIKA)
ÜNNEPI BESZÉDE

Maginficae Domine Rector!

Mélyen tisztelt Tanári Kar!

Kedves Egyetemi Polgárok, Vendégeink, Ünneplő Közönség!

„Mondd el a múltat, diagnosztizáld a jelent, jósold meg a jövőt!”

(Hippokratész)

Bár ezzel a mondatával Hippokratész az orvosi tevékenység helyes gyakorlatára int minket - a kórtörténet pontos felvételére, a beteg körültekintő vizsgálatára, a várható kórlefordulás felbecslésére, és ezeken a tényeken alapuló terápiás döntések meghozatalára – ez a gondolat sokkal tágabb értelmezést is nyerhet. Egy egyén, egy közösség, vagy egy egész nemzet múltját vizsgálva ismerhetjük fel jelen sikereink vagy éppen kudarcaink gyökerét, állíthatjuk fel a helyes diagnózist, és jelölhetjük ki azokat a reális célokat, melyek problémáink megoldásához vezethetnek. Az orvoslás és a történelem kutatás párhuzama kézenfekvő. Akár a betegünk tüneteinek útvesztőjében járunk, akár a történelemkönyveink megsárgult lapjait olvassuk, ugyanazzal a szakmai és emberi hozzáállással kell felvérteznünk magunkat.

Évről évre március idusán kísérletet teszünk arra, hogy megértsük, a kor nyelvén megfogalmazzuk és tovább adjuk azt az üzenetet, melyet az 1848/49-es forradalom és szabadságharc szellemisége, hősei, és eseményei jelenthetnek számunkra. Minden ember látásmódja teljesen egyéni. A forradalom történetét vizsgálva a ma itt jelen lévők is egymástól nagyon különböző módon ragadnák meg lényegét. Mindenki máshová helyezné a hangsúlyt, más eseményeket villantana föl, más arcokat festene meg, más és más forrásokra hivatkozna. A végkövetkeztetéseink viszont kortól, nemtől, társadalmi helyzettől függetlenül ugyanazok lennének: haza, szabadság, haladás, nemzeti egység. Ez emeli a mai ünnepünket a legmagasabb helyre szívünkben, és teszi igazi nemzeti értékévé mindannyiunk számára. Március 15. közös múltunkra, jelenünkre és jövőnkre hívja fel a nemzet egészének, és külön-külön az azt alkotó egyes közösségeknek is a figyelmét.

Mi is, a ma itt ünneplők, a magyar nemzethez tartozunk, de egy szűkebb közösség is összeköt minket. A Semmelweis Egyetem tanárai, hallgatói, dolgozói, vagy barátai vagyunk mindannyian. Kötelességünk emlékezni azokra a nagy elődeinkre, akik kivették részüket 1848/49 forradalmi eseményeiből. Meg kell mutatnunk, hogy a történetük nem csupán egy-egy tablókép az orvostörténeti könyveinkben, hanem tevékenységükkel új utat nyitottak és példát

mutattak az eljövendő orvos, fogorvos és gyógyszerész generációk számára. A Semmelweis Egyetem jogelődje a Pesti Magyar Királyi Egyetem Orvosi Kara bölcsője a hazai orvosképzésnek, az orvostudományi kutatásoknak, és egészségügyi rendszer átalakítására tett erőfeszítéseknek. 1848-as év hatalmas fordulópont, mondhatni gyújtópont volt nem csak az ország, hanem az Orvosi Kar életében is. Azokat a gondolatok, melyeket a reformkor megfogalmazott, megvitatott és kiérlelt, az 1848/49-es forradalom tűzte zászlajára. A szabadságharc bukását követően a reformokat eltörölték, vagy lelassították, de az 1867-es kiegyezés mégis beteljesítette azokat a törekvéseket, melyek gyökeres változásokat hoztak az Orvosi Kar, és ez által a teljes magyar egészségügy működésében. Az Orvosi Kar egysége, a bátor egyéni szerepvállalások, az átgondolt szakmai és tudományos építkezés eredményeként születhetett meg az a Pesti Orvosi Iskola, mely korának egyik vezető orvos képző intézményévé vált. Engedjék meg, hogy a mai ünnepünkön néhány szót szóljak az Orvosi Karról és annak vezetőjéről, kari igazgatójáról, Balassa Jánosról az 1848/49-es forradalom és szabadságharc tükrében.

A jelenleg is fennálló kari szerkezetünk is az 1847/48-as tanév második szemeszterére vezethető vissza. Az 1806. évben kiadott Ratio educationis publicae sok más mellett azt is meghatározta, hogy a karba a tanárok mellett a tanítást nem végző doktorok is, mint kültagok, 12 arany lefizetését követően felvételt nyerhetnek. A dékán választásában részt vehettek és maguk is választhatóak voltak erre a posztra. Egy ideig tanárt nem is lehetett megválasztani dékánnak, csak kari igazgató feladatkörét láthatta el. Ez az állapot számtalan feszültség és vita forrásává vált a tanári testület és a kültagok között. A márciusi események ebben a helyzetben találták az Orvosi Kart. 1848. március 22-én az Egyetemi Tanács kimondta a magyar nyelv kizárólagos használatát. Március 23-ra Stáhly Ignác protomedicus, a kar igazgatója rendkívüli ülést hívott össze és nagyszabású tervét ismertette. Elképzelése szerint az ország valamennyi orvos-sebész-doktora, sebész-mestere és gyógyszerertárral bíró gyógyszerésze a karba belépve egy testületté egyesült volna. Stáhly Ignác célja a külső tagok erősítése volt a tanártestülettel szemben. A tanárok arra a véleményre helyezkedtek, hogy a kar legfontosabb szerepe a medikusképzés és nem tartották helyesnek, hogy szakmai-érdekképviselői szervvé alakuljanak át. Világossá vált, hogy egy felduzzasztott, különböző érdekeket képviselő kar működésképtelen, mely az egyre nehezedő politikai helyzetben, a katonai mozgósítás küszöbén nem tudja ellátni oktatási és klinikai feladatait. 1848. április 3-án a Magyar Királyi Udvari Kancellária kihirdette a „magyar egyetemről” szóló 1848:XIX törvénycikkelyt, mely az egyetemet a közoktatásügyi miniszter fennhatósága alá helyezte. Kimondta az oktatási és tanszabadságot, valamint az egyetem autonómiáját. Időközben báró Eötvös József

közoktatásügyi miniszter kari igazgatónak és minisztériumi osztálytanácsosnak nevezte ki a köztiszteletben álló Balassa János sebész tanárt, aki erélyes és gyors fellépésével megakadályozta, hogy az Orvosi Kar egyéni érdekek küzdőterévé süllyedjen, és a több pólusú vezetés miatt irányíthatatlanná váljon. A Balassa-féle terv a kar teljes szerkezeti átalakítását javasolta, melyet az 1848. december 20-i minisztériumi intézkedés szentesített. Ezt a reformot még a szabadságharc leverését követően sem akasztották meg, sőt a bécsi közoktatásügyi kormányzat 1849. szeptember 30-i rendelete meg is erősítette. A kedélyek megnyugodtak, az új struktúra lehetővé tette, hogy a kar hathatós segítséget nyújtson a fokozatosan kibontakozó szabadságharcban. A tanári testület komolyan kivette részét a forradalmi eseményekből. Sauer Ignác a nemzetőrség egészségügyi szolgálatát vezette, Stáhly Ignác a tábori főorvos tisztjét látta el, Schöpfl Mérei Ágost, Markusovszky Lajos, Lumniczter Sándor, és az akkor még hallgató Korányi Frigyes harcoló alakulatok orvosai voltak, Zlamál Vilmos pedig saját tanítványaiból szervezett nemzetőr századot. Balassa János az egyetemen klinikáját sebesült honvédek ellátására rendezte be. Magyar és osztrák nemzetiségű sebesülteket egyenlő elbírálásban és kezelésben részesített. A katonai tevékenység fokozódásával egyre nagyobb nyomás nehezedett az egészségügyi ellátásért felelős kormányzati és katonai szervekre. Balassa megszervezte a tábori sebésztanfolyamokat, melyek lehetővé tették az alakulatok ellátását alapvető sebész és honvéd orvosi ismeretekkel rendelkező orvosokkal és ápoló személyzettel. Lumniczter Sándor megszerkesztette az első honvédorvostan tankönyvet.

Balassa János géniuszát tovább erősíti a forradalom leverését követően sem szűnt tenni akarása. A börtönből való szabadulása után lovas kirándulások formájában szervezett találkozók az azoknak a kollégáinak, akikkel megvitathatták az ország és az orvoslás legfontosabb kérdéseit. Nem meglepő, hogy „Faculté de medicine a cheval”-nak, Lovagló Orvosi Karnak hívták őket. Ez a társaság, melynek tagja volt Markusovszky Lajos, Korányi Frigyes, Lumnizer Sándor és Semmelweis Ignác is, magját képezte annak a szellemi műhelynek, melyet ma Pesti Orvosi Iskolának nevezünk, és olyan nagy nevekkel egészült ki, mint Arányi Lajos, Jendrassik Jenő, Lenhossék József, Schwartzter Ferenc, Wagner János, id. Bókay János, Török József, Czermák János és Margó Tivadar.

A legnehezebb időkben tanúsított önzetlen áldozatvállalás, a kitartó munka, az egyéni érdekek mellőzése, az emberi és szakmai alázat, a szilárd erkölcsi alapok, és a kiváló szakmai tudás tette és teszi mai is hitelessé nagy elődeink személyét és életművét. Nem kizárólag a 1848/49-es forradalomban betöltött szerepük, hanem a szabadságharc bukását követő elnyomás évtizedekben is felvállalt orvosi, tanári és közéleti tevékenységük állítja őket és az általuk képviselt Orvosi Kart példaképként a jelen generációk elé. Az általuk megfogalmazott célok,

erkölcsi és szakmai értékek semmit sem vesztek aktualitásukból. A ránk bízott örökséget meg kell becsülnünk. Egyéni érdekek, rövid távú célok, aktuálpolitikai megfontolások nem vezethetnek minket. A közjót csak megfelelően előkészített, kollektív döntésekkel és annak következetes képviselésével szolgálhatjuk. Az egyetem katedráján álló tanároknak és az Orvosi Kar egészségének ma is kötelessége és egyben küldetése, hogy újra fogalmazza és tovább adja ezeket az üzeneteket a jövő orvosai, fogorvosai, gyógyszerészei és az egészségügy bármely területén dolgozó szakemberei számára.

Március 15. öröksége olyan mécses, melyet, ha tartóra helyezünk, mindenki számára világít, még a legnagyobb sötétségben is. Emlékezzünk az 1848/49-es forradalom és szabadságharc hőseire, azokra a híres, vagy névtelen honfitársainkra, orvosokra, fogorvosokra, gyógyszerészekre, ápolókra, akik bátran álltak egy olyan ügy mellé, ami mind a mai napig meghatározza jelenünket és jövőnket is!

„Ha valaki maga nem lehet a fény forrása, akkor legalább lámpavivőként világítsa be mások útját.” (Markusovszky Lajos)

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!